

ਤੱਥ ਪੱਨ

ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਅਜੇਹੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜੋ ਕਿ ਅਕਸਰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਰਥ ਹਨ ਜਾਂ ਅਰਥ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਮਿਡਲ-ਈਸਟ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆ ਤੋਂ ਹਨ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਹਨ।

11 ਸਿਤੰਬਰ 2001 ਨੂੰ ਆਤੰਕਵਾਦੀਆਂ ਦੂਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਈ ਅਪਹਰਣ ਅਤੇ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਫੈਡਰਲ ਐਵੀਏਸ਼ਨ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ (ਸਕਰੀਨਿੰਗ) ਸਥਾਨਾਂ, ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸੀ ਸਥਾਨਾਂ, ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਣ ਦੇ ਗੇਟਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ (ਡੀ. ਉ. ਟੀ.) 11 ਸਿਤੰਬਰ ਦੇ ਦਰਦਨਾਕ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਆਵਾਜਾਹੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਡੀ. ਉ. ਟੀ. ਆਪਣੀ ਹੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਨਵੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀਆਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਅਦਬ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ। ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜਿਮੇਦਾਰੀ ਚੁਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰੋਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫੈਡਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਕਨੂੰਨ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਸਲ, ਰੰਗ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਮੂਲ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।¹

11 ਸਿਤੰਬਰ 2001 ਨੂੰ ਹੋਏ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਜੇਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕਿ ਅਰਥ, ਮਿਡਲ-ਈਸਟਰਨ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਡਰਾਣ, ਧਮਕਾਣ, ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਚਿੱਤਜਨਕ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਪੱਨ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂੰ ਕਰਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇੰਤਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਡੇ ਹਵਾਈ ਆਵਾਜਾਈ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸੀ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮੂਚੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਰਥ, ਮਿਡਲ-ਈਸਟਰਨ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਜਾਪਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ 11 ਸਿਤੰਬਰ 2001 ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ: ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨ ਬਾਰੇ ਡੀ. ਉ. ਟੀ. ਅਤੇ ਏਫ. ਏਫ. ਏ. ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕਿਹੜੀ ਨਵੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

- ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਚਾਕੂ (ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੰਬਾਈ ਜਾਂ ਬਣਤ ਦਾ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ² ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਤਲਾਸੀ ਦੇ ਚੈਕਪਾਇੰਟ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਚਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਚੈਕ-ਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਉਡਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੀ ਹੱਕ ਹਨ?

- ਜੋ ਮਨੁਖ ਅਰਥ, ਮਿਡਲ-ਈਸਟਰਨ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਸਲੁਕ ਦਾ ਉਨਾਂ ਹੀ ਹੱਕ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਜੀ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਮਨੁਖ ਨਾਲ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਲੁਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

1. ¹ ਮਿਸਾਲ 49 ਸ਼੍ਰੀ. ਐਸ. ਸ਼੍ਰੀ. # 41702, 41310 ਅਤੇ 40127 ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ. ਐਸ. ਸ਼੍ਰੀ. # 2000

2. ਕਿਰਪਾਨ ਇਕ ਮਿਆਨ ਬੰਦ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਕਸਰ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 2-8 ਇੰਚ ਲੰਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਣਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸਦੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਇਕ ਟਿੱਕੀ ਕਿਰਪਾਨ ਜੋ ਕਿ ਕਿਰਪਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਪਿਰੋ ਕੇ ਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਛੋਟੀ ਕਿਰਪਾਣਾਂ ਇਸਾਈਆਂ ਵਲੋਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਕੁੱਸ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਲਾਸੀ ਦੇ ਚੈਕਪਾਇੰਟ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

- ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜਾਂ ਛਾਣਬੀਨ ਕਰਨੀ ਅਤੇ/ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਅਰਬ, ਮਿਡਲ-ਈਸਟਰਨ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹ ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਜਹਿ ਨਾਲ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਬ, ਮਿਡਲ-ਈਸਟਰਨ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਸਮਝੇ ।
- ਸਿਰਫ ਰੂਪ ਜਾਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਸ਼ ਢਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸਨੇ ਬੁਰਕਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਮੁਸਲਮਾਣੀ ਔਰਤਾਂ ਪਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਦਾੜੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ । ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਪਗੜੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੈ ।
- ਮਨੁਖਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ ਤੇ ਚੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਇੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਰਬ, ਮਿਡਲ-ਈਸਟਰਨ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਜਪਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਗਲਬਾਤ ਇਕ ਖਾਸ ਲਿਹਜੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ ਜਾਂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਰਬ, ਮਿਡਲ-ਈਸਟਰਨ, ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਸਮਝ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ।

ਸਵਾਲ: ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਆਸ ਰਖਣੀ ਚਾਹਿਦੀ ਹੈ ?

- ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਿਆਂ (ਚੈਕ-ਇਨ) ਵੇਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਏਫ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ।
- ਯਾਤਰੀਆਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਾਣਬੀਨ ਕਰਦੇ ਵੇਲੇ ਪਾਏ ਗਏ ਚਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਜਬਤ ਕਰ ਲਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬਲ ਸੇਣਾ ਦੇ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਕਿਰਪਾਣਾਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਵਿਚ ਨਾ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਨੁਖ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਬਹਿਰ ਨਾ ਲੈ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾ ਰਹਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਜੇਹੀ ਕਿਪਾਨ ਨੂੰ ਦੀ ਜਬਤ ਕਰ ਲਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- ਕੁਝ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਉਦੇਸ਼ (ਰੈਂਡਮ ਤਰੀਕੇ) ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚੈਕਪੋਇੰਟ ਤੇ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ³ । ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫ਼ਿਲਾ ਹੋਆ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਿਤੀ ਜਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੋਰ ਵੀ ਛੁੰਘੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨਾਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਛੁਪਾਈ ਹੋਵੇ ।
- ਜੇ ਯਾਤਰੀ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਇਦੇ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿਚ ਨਿਰਉਦੇਸ਼ (ਰੈਂਡਮ) ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਪਗੜੀ ਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਵੀ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਇਦੇ ਨਾਲ ਅਮਲ ਵਿਚ ਨਿਰਉਦੇਸ਼ (ਰੈਂਡਮ) ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ ।
- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਤੋਂ ਗੁਜਰਨ ਵੇਲੇ ਅਲਾਰਮ ਵਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜੇ ਹੋਏ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਨਾਲ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗੀ । ਜਿਥੋਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫ਼ਿਲਾ ਹੋਆ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਧ ਬਧ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਇਹ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਤੇ ਨਹੀਂ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਪਗੜੀ ਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਤੋਂ ਗੁਜਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲਾਰਮ ਵਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫ਼ਿਲਾ ਹੋਇਆ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਗੜੀ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਫਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਸ਼ਕ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ।

³ ਨਿਰਉਦੇਸ਼ (ਰੈਂਡਮ) ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯਾਤਰੀ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਹਾਰ ਸ਼ਕ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ । ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਜੂਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਨੁਕੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਪਾਇਦੇ ਵੇਖ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਹ ਯਾਤਰੀ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਤਕ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਸਦੇ ਜੂਤੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਂਗੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ।

- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਫਿਰਾਇਆ ਜਾਏ ਤੇ ਅਲਾਰਮ ਵਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਥਪ ਥਪ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਪਗੜੀ ਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫਤੇ ਹੋਏ ਮੈਟਲ ਡਿਟੈਕਟਰ ਨਾਲ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦੇ ਵੇਲੇ ਅਲਾਰਮ ਵਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਥਪ ਥਪ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪਗੜੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਯਾਤਰੀ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਪੜੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪਗੜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ਅਜੇਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਜਦ ਕਿ ਹੱਥ ਨਾਲ ਥਪ ਥਪ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਛੁਪਾਈ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਥਪ ਥਪਾਣਾ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਯਾਤਰੀ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਚੈਕਪਾਂਟਿੰਡ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਪਗੜੀ ਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਥਪ ਥਪਾਣ ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਛੁਪਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਥਪ ਥਪਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਗੜੀ ਦੀ ਵਧੇਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਯਾਤਰੀ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਪੜੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪਗੜੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੀ ਆਗਿਆ ਲਵੇ।
- ਜੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦੇ ਵੇਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਜ਼ਹਿ ਤੋਂ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਇਕਾਂਤਕ ਜਾਂ ਸਭਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕਾਂਤਕ ਤਲਾਸ਼ੀ ਭੈਡੀਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨੜਰ ਤੋਂ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਕਿ ਸਭਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਮਾਣਜਨਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਯਾਤਰੀ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਿਮਾਨ ਔਰਤ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਸਰੋ-ਆਮ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰ ਪੁਰਖ ਦੇ ਜੋ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਉਸਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਗੜੀ ਉਸਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਤਿ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਰੋਸ਼ਾਨੀ ਅਤੇ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਪਗੜੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੀਸ਼ਾ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਗੜੀ ਦੁਬਾਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੇ।
- ਜੇਹੜੇ ਯਾਤਰੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਸੀਸਟੇਡ ਪੈਸੈਜ਼ਰ ਪ੍ਰੀਸਕ੍ਰੀਨੀਗ ਸਿਸਟਮ (ਸੀ.ਏ.ਪੀ.ਪੀ.ਏਸ.) ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੇ ਜਾਣ, ਅਤੇ ਜੇਹੜੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਾਹੀਂ ਸਹਿਜਸੁਭਾਏ ਚੁਣੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਰਡਿੰਗ ਗੇਟ ਤੇ ਵਧੇਰੀ (ਹੋਰ ਵੀ) ਜਾਂਚ ਹੋਏਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਚੇਕ ਹੋਇਆ ਸਮਾਨ ਵੀ ਵਧੇਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਆਏਗਾ। ਸੀ.ਏ.ਪੀ.ਪੀ.ਏਸ. ਵਲੋਂ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧਾਂਤ (ਕਰਾਇਟੀਰਿਆ) ਨੂੰ ਨਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਪਤਚੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਯਾਤਰੀ ਚੁਣਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿਤਕਰਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨ ਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਸਲ, ਰੰਗ, ਧਰਮ, ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਤੇ ਅਧਰਤ ਹਨ। ਇਸ ਵਧੇਰੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੱਥ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਮੈਟਲ-ਡਿਟੈਕਟਰ ਅਤੇ ਪੈਟ-ਡਾਊਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਰਜਿਤ ਸਮਾਨ ਛੁਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਵਾਲ: ਜਾਂਚਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਧੇਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ-ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ?

- ਇਸ ਨਿਸਚੈ ਤੇ ਅਪੜਨ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਧੋਨਜਰ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਲਾਂਕਿ ਜਾਂਚਕ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਸਵਾਲ ਜਾਂਚ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ, ਉਚਿਤ ਹੋਣੇਗੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਪੜਾ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾਈਅਡੇ ਤੇ ਸਿਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਮੇਂ ਮੈਟਲ-ਡਿਟੈਕਟਰ ਅਵਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਕ ਜਨਾਨੀ, ਜਿਸਨੇ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਆਈ. ਡੀ. ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਔਰਤ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੁਰਕੇ ਵਿਚ ਜਨਾਨੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਸਦੇ ਚੇਹਰੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਕ ਔਰਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂਚ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਵੱਖ ਲੈ ਜਾਕੇ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਹੋਰ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਕਰੋਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨ ਹੋਵੇ।
- ਏਅਰਲਾਈਨ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਜੇਕਰ / ਤਾਂ ਕੀ’ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਸਲ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਧਾਰਮਕ ਕੁਕਾਵ ਪਰਤਾਂ ਨਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੈ ਇਸਦੀ ਵਧੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਸੀ ? ਜੇ ਜਵਾਬ ਨਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਵਧੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ?

- ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਦੱਸ, ਜੇਹੜੇ ਇਹ ਮਹਸੂਸ ਕਰਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਵਾਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਲੋਂ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਕਨਜ਼ੂਮਰ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਡਵੀਜ਼ਨ (ਏ.ਸੀ.ਡੀ.ਪੀ.) ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ, ਚਿੱਠੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਫਾਰਮ ਭਰ ਕੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਏ.ਸੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦਾ ਈਮੇਲ ਪੱਤਾ ਹੈ: airconsumer@ost.dot.gov ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਦਾ ਚਿੱਠੀ ਪਾਣ ਦਾ ਪੱਤਾ ਹੈ: Aviation Consumer Protection Division, U.S. Department of Transportation, Room 4107, C-75, Washington, DC 20590. ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਈ ਫਾਰਮ ਇਸ ਪਤੇ ਤੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ:

<http://airconsumer.ost.dot.gov/forms.htm>

ਸਿਵਿਲ ਏਵਿਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗਤਿਵਿਧਿਆਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਜਨਰਲ ਕਾਊਂਸਿਲ ਅਤੇ ਸਿਵਿਲ ਏਵਿਏਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੁਰਖਿਆ ਖੰਡ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ
11/19/01 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।